

Lexica en naslagwerken

Hugo Sonnevile

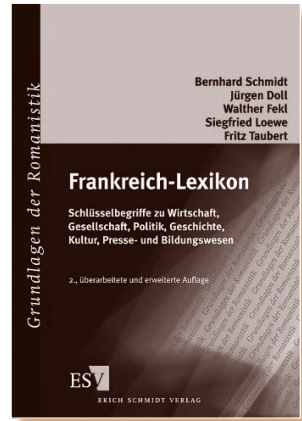
Frans / Frankrijk

Bernhard SCHMIDT, Jürgen DOLL, Walther FEKL, Siegfried LOEWE, Fritz TAUBERT. *Frankreich-Lexikon. Schlüsselbegriffe zu Wirtschaft, Gesellschaft, Politik, Geschichte, Kultur, Presse- und Bildungswesen*. 2., überarbeitete und erweiterte Auflage. – Berlin, Erich Schmidt Verlag, 2006, 21 x 14,5, 1255 p., ISBN 978 3 503 07991 2, € 49,80. GRUNDLAGEN DER ROMANISTIK, 13.

Het *Frankreich-Lexikon*¹ verstrekt informatie over de maatschappij, de politiek, de cultuur, de media en het onderwijs bij onze zuiderburen. Het verleden van het land komt aan de orde in enkele tientallen artikelen over scharniermomenten en belangrijke periodes. Heel wat artikelen zijn vrij uitgebreid: behalve feitenmateriaal bevatten ze achtergrondinformatie en vaak geven ze ook tendensen aan.

Alle trefwoorden² zijn in het Frans opgenomen, terwijl de artikelen (alle met bibliografie) in het Duits gesteld zijn: die taal biedt het voordeel dat enorm veel informatie in gedrongen formuleringen samengeperst kan worden. Elf auteurs stonden in voor de meer dan zeshonderd meestal uitvoerige artikelen, waarin heel wat verwijzingen naar andere ingangen opgenomen zijn. Dat betekent dat heel wat onderwerpen uit verschillende invalshoeken belicht worden.

Wat meteen in het oog springt, is de enorme variatie van de geboden informatie en de sterke gerichtheid op het recente verleden en actuele kwesties. Diverse aspecten van het land zijn prominent aanwezig in het naslagwerk: het bestuursapparaat en de administratieve indeling; de perifere regio's en de Parijse *banlieue*; het rechtssysteem; belangrijke conventies, wetten en verdragen; de organisatie en werking van het onderwijs en de research (raden, diploma's;

¹ B. Schmidt, J. Doll, W. Fekl en S. Loewe bezorgden in 1981-1983 de eerste uitgave (*ibid.*, 2 volumes. GRUNDLAGEN DER ROMANISTIK, 7 & 13; v. onze bespreking in *Les Lettres Romanes* XXXVIII, 1984, p. 122-123 en 248). De "2. überarbeitete Auflage" verscheen in 2005 als gebonden uitgave, *ibid.*, 23,5 x 16, 1224 p., ISBN 978 3 503 06184 6, € 128. De hier besproken goedkopere *Studienausgabe* bevat (p. 1225 e.v.) onuitgegeven aanvullingen: een *Zeittafel* [voor de periode] *Januar 2005-März 2006*, een lijst van de meest winstgevende bedrijven in 2005 (incl. vergelijking met het jaar voordien), een overzicht van de belangrijkste vakbonden (met recente verkiezingsresultaten), enkele *corrigenda* en supplementaire bibliografie.

² De ingangen worden doorgaans in de meest courante versie weergegeven, dus vaak als afkorting of letterwoord, bijv. *AFP, Arte, Attac...* Meteen na zulke ingangen volgt de voluit geschreven versie, resp. *Agence France Presse, Association relative à la télévision européenne, Association pour la taxation des transactions financières pour l'aide aux citoyens*. Soms komt de voluitgeschreven versie vóór de afkorting, bijv. *Cité Internationale Universitaire* (bis 1973 *de l'Université de Paris (CIUP)*) en *Classes préparatoires (CP)*. – De artikelen vermelden altijd het postadres en meestal de website van instellingen, groeperingen en bedrijven.

geleerde genootschappen, onderzoekscentra, universiteiten, *grandes écoles* e.d.); holdings, banken en belangrijke bedrijven, incl. nutsbedrijven en collectief (snel)vervoer; sociale voorzieningen, bescherming en regelgeving; vakbonden en beroepsorganisaties; ophefmakende affaires (Barbie / Bousquet / Touvier / Papon, Dreyfus); de pers, kranten(groepen), instituten voor opinieonderzoek; openbare en particuliere radio- en tv-zenders; godsdiensten en ideologieën. Denkrichtingen en filosofische "scholen" komen vaak aan de orde in de publicatie, net zoals tijdschriften en uitgevers die de ideeën verspreiden.

Het naslagwerk bevat voorts informatie over het politieapparaat, ontwikkelingssamenwerking, de grote hoofdstedelijke bibliotheken en archieven, Mitterrands *grands travaux* en andere laat-XXste-eeuwse verwezenlijkingen, hedendaagse kunstuitingen (incl. rap), kanalen voor cultuurverspreiding en promotie van de francophonie, enz.

Enkele in deze uitgave toegevoegde artikelen focussen nieuwe bekommernissen (*nucléaire*), leefvormen (*PACS*), problemen (*exclusion sociale / nouveaux pauvres, SDF*) en zelfs een nieuwe wereldorde (*mondialisation*). Voor velen is het zorgeloze optimisme – helaas – nog slechts een droom.

Achter in het boek (p. 1019 e.v.) zijn enkele bijlagen opgenomen: een chronologische tabel (1789-2004; gedetailleerd voor de periode na W.O.II), statistische gegevens, een thematische *websitelist* en een selectieve (eveneens thematische) literatuurlijst (dertig bladzijden). Drie alfabetische registers³ wijzen de weg naar specifieke informatie.

Voor gemotiveerde francofielen⁴ vormt het nieuwe *Frankreich-Lexikon* een uiterst nuttig naslagwerk. Met het oog op rustige lectuur en ongedwongen verkenningen biedt het daarenboven een ruime keus blikverruimde artikelen, waaronder *Action française, chanson française, cohabitation, Corse, décentralisation, DOM-TOM, féminisme, festivals, guerre d'Algérie, impôts, intellectuels, islam français, Mai 68* (10 p.!), *nationalisations / privatisations en réformes de l'enseignement*.

Lectuurnotities. P. 172, lees *P. Saka* i.p.v. *P. Suka*; p. 786, lees *F. Dagognet* i.p.v. *P. Dagoguet*.

Dictionnaire des combinaisons de mots. Sous la direction de Dominique LE FUR. Rédaction: Yaël Freund, Edouard Trouillez, Marie Dilger, Florence Bouchon avec la collaboration de Sophie Bourdeau *et al.* – Paris, Dictionnaires Le Robert (België: via Interforum Editis, Wavre), 2007, gekart. 24 x 15, X-1011 p., ISBN 978 2 84902 055 5, € 24,95. LES USUELS.

Het naslagwerk biedt hulp bij het zoeken naar adequate, precieze, bij de context passende formules. Het alfabetisch lexicon met ongeveer twee-

³ P. 1099-1223: Sachregister (französische Begriffe), Sachregister (Deutsche und anderssprachige Begriffe), Personenregister. – De pagina's 1225 e.v. van de hier gerecenseerde *Studienausgabe* bevatten een niet eerder uitgegeven supplement (cf. voetnoot 1, *in fine*).

⁴ Voor openbare bibliotheken is de stevigere gebonden uitgave (2005) van de 2. *überarbeitete Auflage* (v. voetnoot 1) een meer verantwoorde aanschaf dan de hier besproken gelijkde paperback.

duizend zeventienhonderd trefwoorden, allemaal substantieven, geeft de frequente combinaties met die trefwoorden aan. De artikelen hebben dezelfde structuur. Als voorbeeld volgt het korte artikel “sagesse, nom fém. (bon sens)” (p. 841-842):⁵ « [I] **sagesse** + ADJECTIF [1°] des nations · universelle · paysanne · populaire · traditionnelle · divine · humaine · orientale [2°] économique · philosophique · politique [3°] ancestrale: *une civilisation à la sagesse ancestrale* · ancienne · antique · millénaire · vieille +^{nom} [4°] exemplaire · grande +^{nom} · immense · infinie · suprême: *la sagesse suprême d’un vieil ermite* [5°] pratique: *une philosophie purement conceptuelle lui convient moins qu’une sagesse pratique* [II] **sagesse** + VERBE [1°] venir du fond des âges [2°] commander: *la sagesse commande de réfléchir avant d’agir* · conseiller · consister à · dire · imposer · vouloir que: *la sagesse aurait voulu qu’il renonce* [III] **VERBE** + **sagesse** [1°] appeler à · exhorter à [2°] chercher · être en quête de [3°] conduire à: *le chemin qui conduit à la sagesse* · apprendre: *avec l’âge, j’ai appris la sagesse* [4°] accéder à · acquérir · arriver à · atteindre [5°] avoir · faire montre de · faire preuve de [6°] être empreint de: *des mots empreints de sagesse* · être plein de [7°] faire confiance à · s’en remettre à [8°] louer · vanter [9°] manquer de [IV] **NOM** + **DE** + **sagesse** · source · trésor. »⁶

De samenstellers zorgden voor een vlotte consulteerbaarheid door het corpus semantisch haarscherp af te bakenen. Wanneer een trefwoord diverse betekenissen heeft, zijn er meerdere ingangen. Zo zijn er twee artikelen ingelast voor *bagage* (letterlijke betekenis, bijv. *bagages encombrants*; figuurlijke betekenis, bijv. *bagage linguistique*), drie voor *emploi*, vier voor *intérêt* en vijf voor *classe*. Tussen de (honderdzesentwintigduizend) combinaties door vindt de gebruiker concrete toepassingen onder de vorm van (zesentwintigduizend) voorbeeldzinnen.

De *Dictionnaire des combinaisons de mots* is een waardevol instrument⁷ voor personen die zich uit liefde voor de taal of om professionele redenen heel precies en genuanceerd wensen uit te drukken en de nodige tijd willen uittrekken voor een verkenning in het uitgestrekte overgangsgedebied tussen woordenschat en idioom. Zij vinden er antwoorden op een aantal vragen waar verklarende woordenboeken, analogieën- of synoniemenwoordenboeken aan voorbijaan.

Lectuurnotitie. P. 573, kol. 2: art. *montagne*, lees *nom fém.* i.p.v. *nom masc.*

Spaans

El español de España y el español de América. Vocabulario comparado.
 Proyecto editorial: Concepción MALDONADO. Autoría: Antonio MOLERO.
 Revisión: Julio ESPINOSA (Chile), Laura FERNÁNDEZ (Uruguay), Laura GARCÍA (México), Jimena LICITRA (Argentina), Luis Gustavo VALLE

⁵ In het citaat kunnen we de knappe visuele indeling (lay-out, symbolen, typografie) van de artikelen niet weergeven. In het voorbeeld voegen we, ter compensatie, vierkante haakjes en cijfers toe.

⁶ Een aantal artikelen worden besloten door een bijkomende rubriek voor frequente verbindingen met voorzetsels. In het artikel *obstination* (p. 613-614) bijv. vinden we de combinatie “avec obstination”, die vaak samen met de werkwoorden “[1°] nier · refuser [2°] poursuivre · rechercher” gebruikt wordt.

⁷ Aangezien de samenstellers zich beperkten tot vijf soorten combinaties met (courante) zelfstandige naamwoorden, vallen andere types van verbindingen, zoals *contraint et forcé*, *frais et dispos*, *loger et nourrir* (variant: *loger, nourrir et blanchir*) buiten beschouwing. Dit impliceert dat een omvattender lexicon van woordcombinaties nog altijd “een gat in de (Franse boeken)markt” is.

(Venezuela). – Madrid, Ediciones SM, 2003, gekart., 21,5 x 14, 127 p., ISBN 978 84 348 9352 8, € 8,60. PRÁCTICOS ELE.

Hispanisten met belangstelling voor het lexicon van Midden- en Zuid-Amerika kunnen voor een kort overzicht of een eerste studiebeurt terecht in het hoofdstuk "Het Spaans van Latijns-Amerika" achter in de *Thematische woordenschat Spaans*⁸ door J.M. Navarro en A.J. Navarro Ramil. Wie verder wil gaan, vindt een vollediger en meer op de regionale diversiteit gerichte inventaris in *El español de España y el español de América* van de Madrileense educatieve uitgeverij SM.

De *Vocabulario comparado*, zoals de ondertitel preciseert, is tegelijk een naslagwerk en een leermiddel. Het overzeese lexicon wordt thematisch aangereikt, in vijftientig verder opgedeelde hoofdstukken. De termen van het Europese Spaans (linkerkolom) worden geflankeerd door de equivalenten in het Spaans van Argentinië, Chili, Mexico, Uruguay en Venezuela. De zes kolommen nemen telkens twee tegenoverstaande pagina's in.

Ofschoon een hoge mate van *intercomprensión* de communicatie in de hele *hispanidad* kenmerkt, is het voor reizigers altijd nuttig om de locale lexicale particularismen te kennen.⁹ Het hier besproken boek biedt de gelegenheid om het benodigde vocabularium af te bakenen en te assimileren. Het exhaustieve alfabetische register achterin (tweeëndertig pagina's) maakt het mogelijk het boek als naslagwerk te gebruiken.

Een elftal talen

Van Dale Elftalig woordenboek. Medische woordenschat in 11 talen. Nederlands, Duits, Engels, Frans, Hongaars, Italiaans, Pools, Portugees, Spaans, Tsjechisch, Zweeds. – Van Dale Lexicografie, 2007, gekart., 22 x 14, 1135 p., ISBN 978 90 6648 031 5, € 59,95.

Van Dale Elftalig woordenboek. Technische woordenschat in 11 talen. Nederlands, Duits, Engels, Frans, Hongaars, Italiaans, Pools, Portugees, Spaans, Tsjechisch, Zweeds. – *Ibid.*, 2007, gekart., 22 x 14, 1135 p., ISBN 978 90 6648 032 2, € 59,95.

Van Dale Elftalig woordenboek. Computerwoordenschat in 11 talen. Nederlands, Duits, Engels, Frans, Hongaars, Italiaans, Pools, Portugees, Spaans, Tsjechisch, Zweeds. – *Ibid.*, 2007, gekart., 22 x 14, 1135 p., ISBN 978 90 6648 033 9, € 59,95.

⁸ Amsterdam /Antwerpen, Intertaal, 1992, p. 276-283; nieuwe (vermeerderde) versie, *ibid.*, 2002, p. 404-409.

⁹ In grote delen van Spaanssprekend Amerika wordt het woord *durazno* gebruikt om wat in Spanje een *melocotón* heet aan te duiden. Om aan de andere kant van het land telefonisch *duraznos* of *melocotones* (perziken) te bestellen, wordt het telefoonnummer van de leverancier in Spanje voorafgegaan door een *prefijo*, in Argentinië en Uruguay door een *característica*, in Chili door een *código*, in Mexico door een *clave lada* en in Venezuela door een *código de área*. Het is een hele opgave om de grenzen tussen isoglossen te ontwarren.

Van Dale Elftalig woordenboek. Business-woordenschat in 11 talen. Nederlands, Duits, Engels, Frans, Hongaars, Italiaans, Pools, Portugees, Spaans, Tsjechisch, Zweeds. – *Ibid.*, 2007, gekart., 22 x 14, 1135 p., ISBN 978 90 6648 034 6, € 59,95.

Van Dale Lexicografie brengt vier elftalige vakwoordenboeken op de markt. Ze bevatten de gangbare vaktermen¹⁰ op het gebied van de gezondheidszorg, de techniek, computers en business. De ingangen en de vertalingen zijn ondergebracht in twaalf kolommen op tegenoverliggende pagina's. De linkerpagina bevat, in de eerste kolom, de alfabetische lijst van alle opgenomen woorden en uitdrukkingen,¹¹ geflankeerd door de equivalenten in het Duits, het Engels, het Frans, het Italiaans en het Spaans. De equivalenten in de zes overige talen, het Portugees, het Nederlands, het Zweeds, het Pools, het Tsjechisch en het Hongaars, bevinden zich ernaast, in de zes resterende kolommen van de rechterpagina.¹² Het geheel wordt overzichtelijk gepresenteerd in heel gebruikersvriendelijke rasters.

Elk vakwoordenboek bevat ongeveer vijftienduizend zoektermen en tweehonderdvijftigduizend vertalingen. Voor de vier lexicons samen betekent dit een corpus van honderdduizend termen – dit komt neer op circa negenduizend verschillende ingangen voor elke taal afzonderlijk – en een miljoen vertalingen. Daarmee zijn de nieuwe woordenboeken handige werk-instrumenten voor ieder die voor zijn werk snel een vertaling van een niet al te gespecialiseerd woord in zijn vakgebied wil opzoeken.

Lectuurnotities. Enkele zoektermen zouden beter tot hun recht komen (en gemakkelijker op te sporen zijn) als ze op basis van het kernwoord gerangschikt waren: bijv. lees *rouille* (*être rongé par la-*) i.p.v. *être rongé par la rouille* (in *Technische woordenschat*), lees *efecto rápido* (*de-*) i.p.v. *de efecto rápido* (in *Medische woordenschat*), lees *staar* (*grijze-*) i.p.v. *grijze staar* (in *Medische woordenschat*) – Aanvullingen: in *Medische woordenschat* toevoegen *maculadegeneratie* (NL) = *dégénérescence maculaire* (F); in *Computerwoordenschat* toevoegen *tabblad* (NL) = *onglet* (F); eveneens in *Computerwoordenschat*, lees *pourriel / spam* (F) i.p.v. *spam* (F).

¹⁰ Vooral zelfstandige naamwoorden en werkwoorden. Er zijn ook adjectieven in het vierdelige corpus.

¹¹ De zoektermen in de linkerkolom zijn in vetjes gedrukt met opgave van de taal waar ze in thuishoren. In het *Woordenboek Medische woordenschat* vinden we halfweg p. 348 de volgende zoektermen op een rij: *funnel chest* (E), *fureur* (F), *furuncle* (F), *further treatment* (E), *furuncle* (E), *furúnculo* (ES), *furúnculo* (P), *Furunkel* (D), *furunkel* (SV), *furunkulus* (H), *fuso horário* (P), *Fußpilz* (D), *füstmérgezés* (H), *fut* (H), *fylla i* (SV), *fysiotherapie* (NL). In de kolom NL (p. 349) zijn resp. de volgende vertalingen opgenomen: *trechterborst* m, *woede* f, *steenpuist* m, *verdere behandeling* f, *steenpuist* m, *steenpuist* m, *steenpuist* m, *steenpuist* m, *steenpuist* m, *steenpuist* m, *jetlag* m, *voetschimmel* m, *rookvergiftiging* f, *lopen*, *invullen* en –.

¹² In de matrix met twaalf kolommen is er op iedere regel een ongebruikte kolom, omdat een (Nederlands) trefwoord niet herhaald wordt in de kolom van de uitgangstaal (i.c. het Nederlands), wat aangegeven wordt door een liggend streepje.